

JOAN F. MIRA

*“Ara és quan
rustifiquen les cases,
ara és quan les
places i els carrers
dels nostres pobles,
amb la plaga de la
pedra ‘restaurada’,
perden la fesomia que
encara conservaven.
Un horror nou que
s’escampa, i contra el
qual ningú no diu res
ni fa res. Sembla tan
autèntica, la pedra,
que tothom n’està
molt pagat i satisfet”*

Restaurar, destrossar

Aquests dies del centre de l'hivern, quan s'instal·len les calmes de gener i febrer, amb el fred just (que enguany ha estat estranyament escàs), amb una mica de vent estimulants, amb la claror de l'aire i amb la llum sense tels, són els millors de l'any per a la pràctica de la contemplació exterior. Per passejar amb calma per viles i poblets, per contemplar pedres i paisatges de l'Empordà, de la Marina o de l'Alt Maestrat. De manera que això és el que he mirat de fer, com ara fa poques setmanes quan vam visitar la vila de Benissa, de casals pulcrament conservats, carrers antics de calma perfecta, una mostra de la noble bellesa que haurien pogut preservar tantes ciutats i pobles del País Valencià sense la fúria suïcida –i consentida– que tot ho destrossa, com si la bellesa pròpia, per ser pròpia, no fóra tan digna de ser protegida. Sol passar, en països amb un nivell d'estupidesa superior al normal. A Benissa, però, excepcionalment, ha pogut més la intel·ligència, i potser una mica d'aquell patriotisme que jo cada vegada més faig dependre de la relació entre pàtria i patrimoni. L'exemple, lamentablement, no ha tingut els seguidors que calia, d'extrem a extrem del país. I la desgràcia, ai dolor, és la destrucció massiva del paisatge: la Marina era –i la part que se n'ha preservat és encara– una de les mostres més insignes de l'alta civilització del paisatge: és a dir, de la combinació entre la bellesa natural i la bellesa construïda, entre muntanyes i mar, boscos, bancals, hortes, pobles i cases. En poc de temps serà, si algú (cosa improbable) no hi posa remei urgentment, una immensa urbanització amb apartaments innombrables, xaletets, piscinetes, “conjunts residencials” i altres infinites ofenses sense nom: ja cobreixen la plana, la platja i la muntanya, ja esborren la història, l'antic paisatge humà, la perfecta bellesa. Quedarà, això sí (o qui sap si tampoc) la possibilitat de pujar al cap de Sant Antoni un matí de gener, caminar entre els pins encara quietes, i contemplar la mar a banda i banda, les veles blanques que des d'aquella altura semblen insignificants, no mirar cap a terra, mirar només la llum, el blau de l'aigua i el blau del cel. I esforçar-se a no caure en la negror de la malenconia.

Vostès poden pensar que la malenconia, en aquest cas, resulta de la meua condició d'intel·lectual podrit, incapaç d'acceptar els beneficis del turisme de masses, enemic del progrés que crea tanta riquesa i tants llocs de treball, amant enyoradís del bon passat rural. Potser sí, que es tracta una mica d'això. Però només una mica, perquè allò que em mou la malenconia és la innecessària destrucció de la bellesa, l'expansió inaturable d'un nou tipisme universal, homogeni, sense gràcia i sense una sola gota de veritat. La falsedat és lletja, i no solament s'aconsegueix destruint la bellesa anterior o construint l'horror nou: de vegades la falsedat i la lletjor són resultat grotesc de la reconstrucció. M'explicaré. Com que ja fa algun temps que l'arquitectura “rústica” s'ha posat de moda, com que la fantasia és que rusticitat vol dir autenticitat i vol dir molta pedra, els arquitectes i els ajuntaments, els propietaris antics o nous de cases, els mestres d'obres i els constructors, es dediquen amb passió metòdica i constant a “restaurar” cases de poble fins a deixar-les tal com imaginem que devien ser quan les van construir. O siga, els lleven l'emblanquinat o la pintura, si en tenien, el rasquen l'arrebossat, freguen la pedra i si cal n'afegeixen de nova, i refistolen el resultat final fins a deixar-ho tot raspallat, polit, tot de pedra d'una perfecta falsedat autèntica. Aquella casa, fa un segle o dos o tres, mai no havia tingut aquell aire uniformement “rústic”, de pedra polida i tan típica: ara és quan rustifiquen les cases, ara és quan les places i els carrers dels nostres pobles, amb la plaga de la pedra “restaurada”, perden la fesomia que encara conservaven. Un horror nou que s'escampa, i contra el qual ningú no diu res ni fa res. Sembla tan autèntica, la pedra, que tothom n'està molt pagat i satisfet. És horriblement falsa, i els pobles es deformen, implacablement, en el camí d'una pseudorústica, neorústica i universal lletjor.